

## AZ ÖTVEN ÉVES ALAGÚT.

Olvasva az ötven év előtti ujságokat, ámúl és csodálkozik a mai ujságíró. Azt hinné, legalább is hasábos tudósítást lát bennük arról a nagy eseményről, melynek most érünk a félszázados fordulójához. Pedig szó sincs róla. Sem a cs. kir. főkormányzó rendeleteit napról-napra közlő hivatalos lap, sem a többiek egy szóval sem emlékeznek meg róla, hogy megnyílt Pest és Buda közt az alagút. Nincs zárókő-ünnep, nincsenek *jelenvoltak*, díkeziók, senki sem emlékezik meg a mű alkotójáról, a derék Clark Ádámról.

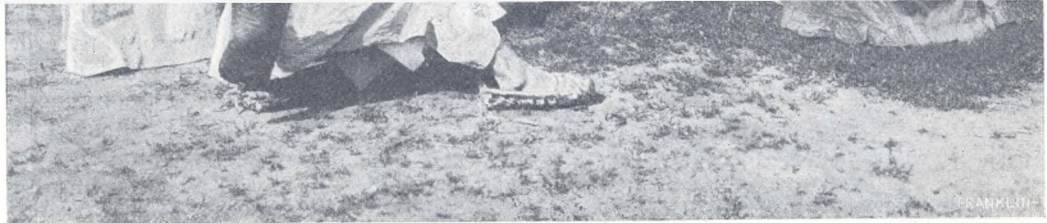
Pedig nagy esemény volt ez abban az időben. Ha nem is akkora, mint fél századév múltával az országokat összekötő Gotthard- és Szimplon-alagút megnyitása, de az akkori viszonyok közt bizony közel járt hozzá.

Csak hogy a magyarnak más gondolatok foglalták el akkor a lelkét és az elméjét. Budaváron Albrecht főherceg volt az úr s az egész nemzet csak politizált — befelé. Mindenki azt leste, mi történik külföldön és kedveznek-e az európai konstellációk a magyar szabadságnak.

A gyalogjárás számára már fél évvel a formális megnyitás előtt, 1856-ban szabaddá lett a közlekedés a még állványokkal borított alagútban. De akkor is ki beszélt arról? Ki jegyezte fel a nevét azoknak, kik először keltek át az új közlekedési úton a Krisztinavárosba, ki törődött azzal, hogyan növekszik napról-napra az alagút forgalma? Az ujságok a külpolitika eseményeit tárgyalták s azokkal foglalkozott az egész közvélemény. A belső politika dolgairól beszélni magyar szempontból úgy sem volt szabad.

Aztán, 1857 április 17-ikén, megkapták az alagút-társulat a magyarországi cs. kir. főkörmánytól a vámengedélyi oklevelet. Az ujságok csak a hivatalos lap rövid közleményét nyomtatták le, melyből kitént, hogy ötven év múlva, 1907 április 17-ikén az engedély határideje lejár. De ki gondolt akkor 1907-re? Nagy sötétség takarta még a jövő képeit.

És történt még valami, a mi tökéletesen elterelte a figyelmet Széchenyi alkotásáról. Megjött a hire, hogy a császár rövid idő múlva Budavarába érkezik s hosszabb időt tölt a fővárosban és körútra indul az országban. Vérmes reménységek keltek a szivekben. A császár nem jön egyedül. Magával hozza fiatal hitvesét és a császári ház két gyöngé hajtását, Zsófiát



«Az orosz népzene» című czikkünkhöz.

ÉNEKLŐ KOLDUS ÉS BALALAJKA.

és Gizellát. A nemzet ostromszerű bizalommal fordult a fiatal és szép császárné személye felé. Ő a *hon anyja*. Ekkor nevezik őt először így.

Végre megtörténik a nagy esemény. A császári udvar megérkezik Bécsből, az *Adler* nevű udvari hajón. A kettős főváros örömmámorban úszik. Nagy udvari ünnepek zajlanak le Budán. A hivatalos lap lelkes tudósításokat ír rólok s a többi ujság ezeket a tudósításokat nyomtatja le. A «saját tudósítók» csak mérsékelten jutnak szóhoz, mert kiismerhetetlenek a cenzura szeszélyei és kimondhatatlanul nagy úr a cenzor Budán. Csak Gyulai Pál írhatja nyugodt lélekkel az ő magvas színházi kritikáit, Hunfalvy Pál az ő tudós cikkeit, Brassai Sámuel (a hivatalos lapban) a zenei tárczáit s egy tudós csillagász a cikksorozatát arról, hogy az üstökös csillagnak a földdel való összeütközésétől félni — a mit junius havára jósoltak egynemelyek, — tisztára botorság. A tárczában Jókai legújabb regénye folyik: «*Az elátkozott család.*»

A budai várkastélyban e közben országgraszoló események történnek. Az ifjú császár elárasztja kegyeivel és jóakarátának sugaraival a magyar nemzetet. A politikai vétségek miatt rabságban szenvedők amnesztiát kapnak, az elkobzott birtokokat a rajtuk levő terméssel együtt visszaadják régi tulajdonosaiknak, a nép sanyarú helyzetét is adóterhek leírásával könnyíti az uralkodó. Aztán lezajlik az a páratlan fényű udvari bál, melynek hétszáz vendége közt először jelenik meg a magyar nagyszonyok díszében, fején gyémántba foglalt rubintkődiadémmal és ezeket érő csipkés kötényben a szépség és az ifjúság kettős ígétességében fénylő császárné, s a magyar úri hölgyeket ugyancsak magyar díszbe öltözötten vezető a színe elé Albrecht főhercegnek utóbb tragikus halállal elhalt leánya, Henrietta főhercegnő.

Az uralkodó pár érdeklődik minden iránt, a mi a nemzeté. Sorra látogatja a főváros köz-

hasznú intézeteit; hajót bocsátanak előtte vizre az ó-budai hajógyárban; felkeresik az árva-házakat, vigasztalják a kórházak betegeit, megtekintenek minden megtekinthetőt, csak épen a főváros akkor megnyíló legnagyobb nevezettségére, a budai alagútra nem hívja fel a fejedelmi pár figyelmét senki. Lehet, hogy későbbi időre tartogatták ezt a program-pontot, a mikor az uralkodó pár, Bécsből visszatérve, igérete szerint, ismételve meglátogatja magyar szék-városát, mielőtt országos körútjára indul. De egy gyászos esemény nagyot változtat a már jóváhagyott terveken. Épen, a mikor az udvar készült visszatérni Bécsbe, hirtelen megbetegedett a kis Gizella főhercegnő. Az uralkodó pár meghosszabbította budai tartózkodását és nem távozott el gyermekének betegágya mellől, míg el nem múlt a veszély. De ekkor meg a kis Zsófia főhercegnő esett ugyanabba a veszedelmes betegségbe. Szülei most már nem halaszthatták tovább a bécsi utazást s a Hofburgban érte őket a hír, hogy kis leányuk meghalt. A nemzet jó érzése a részvét őszinte megnyilatkozásával kapcsolta magához az uralkodó háláját s talán ekkor esett termőföldbe a mag, mely tiz évvel később megtermette a béke gyümölcsét.

Ily történelmi események közben múlt el majdnem észrevétlenül az a jelentőségteljes nap, melyen megnyílt a budai alagút, s megteremtette az örök és végleges kapcsolatot az ország kettős fővárosa közt.

Ne csodálkozzék rajta senki, hogy e régi napokban csak kevesen vették észre, hogy bármily nagy haladást jelent e technikai csoda létrejötte, maradását is kullog a nyomán: az, hogy a város közepén épült közlekedési úton vámot kellett fizetni a polgároknak. A negyvennyolc előtti korszakba illő korlátozás volt ez, tehát: bizonyos mértékben visszalépés.

És szedték a vámot ötven éven át. Az első négy évtized alatt évről-évre fokozódó, tiz év

óta pedig csökkenő jövedelemmel. Ezelőtt tíz évvel még száznyolczvannyolczezer korona volt az alagút évi bevétele, a legutóbbi évben körülbelül már csak százezer. A mi abban leli a magyarázatát, hogy a Krisztinaváros forgalmának nagy részét most már nem az alagút bonyolítja le, hanem a villamos vasút.

Április 17-ikén lejárt az alagúttársaság privilégiuma és Széchenyi műve az állam birtokába került. És rövid időn örök időkre megszabadul a főváros népe egy igazságtalan megadóztatástól: az alagút-pénztől. Meg kell szabadulnia tőle, nem csak azért, mert az állam ígéretet tett reá, hanem főképen azért, mert ezt követeli a főváros érdeke és becsülete.

És ekkor eltűnik egy darab középkor az ország fővárosából. Csak az állami hidakon marad meg továbbra is — a középkor fele. Mert ott még azután is szedni fogják a régi négykrajczáros hídvám felerészét.

*B. M.*